

Про виконання завдань та заходів Концепції безпеки закладів освіти в Одеській області

На виконання рішення колегії Департаменту освіти і науки обласної державної адміністрації від 25.06.2024 №2/3 «Про створення безпечного освітнього середовища в закладах освіти Одеської області», відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.04.2023 №301-р «Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти» органами управління освітою сільських, селищних, міських рад, закладами освіти обласної комунальної власності, закладами професійної, фахової передвищої та вищої освіти забезпечено заходи з формування безпечного освітнього середовища в закладах освіти.

Завдання та заходи Концепції безпеки закладів освіти в Одеській області виконуються.

В умовах повномасштабної агресії російської федерації проти України, ведення активних воєнних (бойових) дій, пов'язаних із значними руйнуваннями закладів освіти та іншої інфраструктури освіти, змінами в проведенні освітнього процесу, органи управління освітою та заклади освіти Одещини здійснюють відповідні кроки щодо врегулювання питань та виконання заходів, що направлені на забезпечення безпечного функціонування закладів освіти, організації освітнього процесу, оновлення змісту освіти, захисту прав здобувачів освіти та педагогічних працівників.

Збереження життя та здоров'я учасників освітнього процесу під час перебування їх в закладах освіти є одним із пріоритетних завдань.

Упродовж червня-листопада 2025 року органи управління освітою, заклади освіти та їх власники (засновники) працювали над підготовкою закладів освіти до роботи в осінньо-зимовий період, а саме, над:

- формуванням безпечної інфраструктури,
- забезпеченням протидії негативним явищам,
- покращенням пожежної та техногенної безпеки у закладах,
- а також над подальшим формуванням фонду захисних споруд для укриття учасників освітнього процесу, та забезпечення умов для комфортного перебування в них.

З метою своєчасного та якісного прийняття в експлуатацію закладів освіти до нового навчального року у територіальних громадах області були утворенні комісії з приймання готовності закладів освіти до нового 2025/2026 навчального року. До складу цих комісій були включені (за згодою) фахівці територіальних підрозділів, що уповноважені здійснювати державний нагляд (контроль) у відповідних сферах господарської діяльності (ДСНС, Національної поліції, Держпродспоживслужби).

Проведено понад 1,5 тисяч обстежень об'єктів освіти, результатом є акти з позитивними висновками щодо можливості використання приміщень та укриттів.

Задля організації освітнього процесу в очній формі навчання продовжено відповідну роботу щодо забезпечення закладів освіти об'єктами фонду захисних споруд цивільного захисту шляхом облаштування існуючих та будівництва нових захисних споруд цивільного захисту (сховище, протирадіаційне укриття), споруд подвійного призначення та найпростіших укриттів закладів освіти із застосуванням проєктів повторного використання або за індивідуальними проєктними рішеннями з урахуванням вимог державних будівельних норм, законодавства з питань пожежної безпеки, вимог щодо необхідної кількості евакуаційних виходів, наявності водопостачання, водовідведення, вентиляції, обігріву, освітлення, інтернету, засобів надання медичної допомоги, доступності для маломобільних груп населення, зокрема осіб з інвалідністю.

У поточному році виконуються ремонтно-будівельні роботи захисних споруд цивільного захисту в укриттях 198 закладів освіти (будівництво – 39, реконструкція – 1, ремонт – 158), зокрема: 137 загальної середньої освіти; 59 – дошкільної освіти та 2 закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Наразі будівельні роботи завершено на 132 об'єктах (78 закладах загальної середньої та 54 закладах дошкільної освіти).

За інформацією органів управління освітою районних державних (військових) адміністрацій на початок листопада 2025 року фонд споруд цивільного захисту (без урахування закладів приватної форми власності) становив 1446 одиниць для 304,7 тис. учасників освітнього процесу, а саме:

137 протирадіаційних укриттів для укриття 55,4 тис. осіб,

1018 найпростіших укриттів для укриття 198,08 тис. осіб

та 291 споруда цивільного захисту (різних типів) інших суб'єктів господарювання використовуються для укриття 51,19 тис. учасників освітнього процесу.

Близько 400 споруд для укриття пристосовані (або частково пристосовані) до потреб маломобільних груп населення.

566 закладів освіти різних типів створили умови для здійснення навчання в укриттях фонду ЗСЦЗ, з них 36 закладів вищої та фахової передвищої, 19 професійної, 309 загальної середньої, 181 дошкільної освіти та 21 інших типів закладів та установ освіти.

Безпекова ситуація учасників освітнього процесу є пріоритетним питанням. Але одним з найважливіших питань при функціонуванні закладів у змішаному чи очному форматі освітнього процесу залишається питання наявності захисних споруд цивільного захисту та відповідності їх облаштування, оснащення встановленим критеріям для приймання дітей та комфортного перебування в укриттях, а також дотримання санітарних правил і норм освітнього середовища та організація повноцінного, безпечного та здорового харчування.

На території Одеської області функціонує, з початку 2025-2026 навчального року, 1681 заклад освіти різних типів та форм власності, які відповідно і фінансуються з бюджетів різних рівнів: 700 закладів загальної

середньої, 800 дошкільної, 99 позашкільної, 28 професійної (професійно-технічної), 37 фахової передвищої, 17 вищої освіти.

114 закладів загальної середньої освіти Одеської області реалізують експериментальний проєкт щодо посилення безпеки освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти в умовах правового режиму воєнного стану на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 01.11.2024 №1245 (це заклади Одеського району - 77, Ізмаїльського району - 6, Болградського району - 6, Подільського району - 16, Білгород-Дністровського району - 8, Березівського району - 2).

Постановою КМУ від 30.12.2024 № 1530 затверджено Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію публічного інвестиційного проєкту на облаштування безпечних умов у закладах, що надають загальну середню освіту (протипожежний захист), зокрема військових (військово-морських, військово-спортивних) ліцеях, ліцеях із посиленою військово-фізичною підготовкою. Роботи тривають.

Разом з тим упродовж року органи управління освітою та заклади дошкільної та загальної середньої освіти працювали над:

- забезпеченням в установленому порядку охорони закладів освіти із залученням поліції охорони,
- встановлення комплексу тривожної сигналізації з підключенням до пунктів централізованого спостереження та реагування,
- встановлення металодетекторів,
- облаштування необхідних огорож тощо.

Відпрацьовувалися організаційні питання, алгоритми дій закладів освіти для чіткої взаємодії та оперативного вирішення завдань задля стабільного функціонування освітньої галузі Одещини на випадок непередбачуваних ситуацій, можливого блекауту.

На початок листопада 2025 року:

- у 380 закладах дошкільної та загальної середньої освіти забезпечено охорону об'єктів закладів із залученням поліції охорони (укладені договори), ще 1012 охороняються штатними працівниками;
- 1158 об'єктів закладів обладнані тривожною сигналізацією з виведенням сигналу на пульти охорони («тривожна кнопка»);
- 754 об'єкти забезпечені системами протипожежного захисту;
- 882 об'єкти повністю облаштовані огорожею та 277 – частково;
- на територіях 579 закладів освіти запроваджено пропускний режим, у 146 – із залученням інспекторів Служби освітньої безпеки;
- у 57 закладах освіти встановлено 87 металодетекторів (56 стаціонарних та 31 ручний).

У 673 закладах загальної середньої освіти та 641 закладі дошкільної освіти відпрацьований алгоритм дій відповідно до спільного наказу МВС України та МОН України від 18.08.2023 № 685/1013.

На початок навчального року 674 заклади дошкільної та загальної середньої освіти укомплектовані практичними психологами, 526 з них

пройшли підготовку для роботи з дітьми та родинами, що опинилися у кризовій психологічній ситуації, з профілактики ментального здоров'я.

З перших днів нового навчального року всі учасники освітнього процесу залучені до просвітницьких заходів з питань безпечної поведінки, порядку дій у випадку виявлення підозрілих предметів, дотримання вимог пожежної безпеки, відпрацювання сигналу «Повітряна тривога».

Близько 30 тисяч учасників освітнього процесу у 2025 році пройшли підвищення кваліфікації з безпекових питань, питань базових психологічних втручань, основ психологічної самодопомоги і прав, свобод та обов'язків.

Поряд з цим на території Одеської області спільно з представниками ДСНС та Національної поліції продовжується формування мережі класів безпеки, наразі працює 573 класи безпеки.

У 2025 році в них проведено 12 471 тисяч інформаційно-просвітницьких заходів у цих класах, залучено понад 175 379 учасників освітнього процесу.

Регулярне проведення таких заходів сприяє формуванню у здобувачів освіти навичок відповідальної поведінки та запобігання нещасним випадкам.

У закладах загальної середньої освіти посилено поліцейську присутність шляхом залучення інспекторів служби освітньої безпеки (далі-СОБ) та облаштування їм робочого місця тощо.

Наразі, працюють 146 таких інспекторів, з них 80 – працюють у закладах освіти територіальних громад області, 66 - в закладах освіти Одеської міської ради).

15 жовтня 2025 року ухвалено зміни до Закону України «Про загальну середню освіту» щодо запровадження заходів безпеки в закладах загальної середньої освіти». Законом України від 18.09.2025 № 4609-ІХ внесено зміни до Закону України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-ІХ, та який **набирає чинності 17.01.2026**.

Ці зміни є стратегічним кроком, який вперше встановлює єдину, обов'язкову правову рамку щодо захисту учасників освітнього процесу.

Основна мета цих законодавчих нововведень – перевести поняття «безпечне освітнє середовище» з декларативної площини у сферу конкретних юридичних обов'язків та інструментів із використанням чітких і дієвих правових механізмів.

Це особливо важливо в умовах повномасштабної війни та залишається актуальним і для післявоєнного періоду.

Відповідно до внесених змін, у закладах освіти оновлені вимоги для педагогічних та інших працівників освітніх закладів (установ).

Не можуть працювати у закладі освіти або залучатися до участі в освітньому процесі (проведення навчальних занять, лекцій, тренінгів, семінарів, майстер-класів, конкурсів, оцінювання результатів навчання тощо) особи:

що мають непогашену або не зняту в установленому законом порядку судимість;

що визнані в установленому законом порядку винною у вчиненні правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканності особи;

на яких накладено адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством, булінгом (цькуванням), або за невиконання обов'язків щодо виховання дітей.

До обов'язків засновника закладу віднесено створення безпечного освітнього середовища, зокрема шляхом вжиття заходів для безпечного перебування учасників освітнього процесу на території та в приміщеннях закладу освіти (новий абзац ч. 3 ст. 37 Закону № ПЗСО).

Це положення створює пряму правову підставу для бюджетних запитів та потенційної юридичної відповідальності за бездіяльність.

Воно перетворює фізичну безпеку з операційного питання директора закладу освіти на стратегічну, ресурсозалежну відповідальність засновника.

До обов'язків керівника закладу віднесено сприяння відповідно до плану роботи закладу освіти проведенню заходів серед учасників освітнього процесу щодо запобігання правопорушенням (новий абзац ч. 4 ст. 38 Закону про ПЗСО).

Ця норма інтегрує превентивну безпекову діяльність в операційне планування закладу освіти, зміщуючи акцент з реагування на вже скоєні інциденти на системну профілактику.

Розділ V Закону доповнено новою статтею 411, яка визначає організацію безпечного перебування учасників освітнього процесу на території та в приміщеннях закладу.

Визначено пряму заборону забезпечувати реалізацію цих заходів за рахунок коштів учасників освітнього процесу в державних та комунальних закладах.

Ця принципова норма встановлює виключну фінансову відповідальність засновника за створення базових умов безпеки, унеможливлюючи перекладання цих видатків на батьківську громадськість.

Так, засновник і керівник закладу відповідно до їхніх повноважень вживають комплекс заходів для запобігання та/або припинення заподіяння шкоди учасникам освітнього процесу, зокрема щодо:

визначення правил доступу і перебування учасників освітнього процесу та інших осіб на території та в приміщеннях закладу (такі правила розробляються на основі типових правил, затверджених МОН за погодженням з МВС (поки що не затверджено), схвалюються загальними зборами (конференцією) колективу закладу, погоджуються засновником і затверджуються керівником закладу, а також оприлюднюються відповідно до ст. 30 Закону України «Про освіту»);

огородження території закладу або встановлення її меж на місцевості;

облаштування закладу технічними засобами охорони для термінового виклику поліції.

Доступ і перебування на території та в приміщеннях закладу осіб, які не є учасниками освітнього процесу, здійснюються з дозволу керівника такого закладу або уповноваженої ним особи.

Заборонено перебувати на території та в приміщеннях закладу особам:

з явними ознаками алкогольного, наркотичного або іншого сп'яніння;
які мають при собі небезпечні предмети і речовини, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України;

з тваринами (крім собак-поводирів, яких використовують особи з інвалідністю).

У разі порушення здобувачами освіти наведених вище заборон такі учні **не допускаються** до участі в освітньому процесі до усунення відповідного порушення, а керівник закладу або уповноважена ним особа вживає відповідних заходів.

Використання об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, а також забезпечення цілодобового безперешкодного доступу до них за відповідними сигналами цивільного захисту на території та в приміщеннях закладу освіти здійснюються в порядку, затвердженому КМУ (**поки що не затверджений**).

Ці зміни є частиною державної політики у сфері захисту дітей. Відтепер створення безпечного середовища - це не опція чи рекомендація, а прямий обов'язок, підкріплений нормами закону.

Умови навчання мають бути не лише сучасними та якісними, а й безпечними - навіть у час війни.

Начальник відділу корекційної освіти,
соціальної роботи та взаємодії з
інклюзивно-ресурсними центрами
Департаменту освіти і науки Одеської
обласної державної адміністрації

Оксана Углік